

TEMELJNI UGOVOR IZMEĐU SVETE STOLICE I BOSNE I HERCEGOVINE

BASIC AGREEMENT BETWEEN THE HOLY SEE AND BOSNIA AND HERZEGOVINA

The Holy See and Bosnia and Herzegovina,

- wishing to establish the juridical framework of relations between the Catholic Church and Bosnia and Herzegovina;
- with reference on the part of Bosnia and Herzegovina to the constitutional principles by which it was created, and on the part of the Holy See to the documents of the Second Vatican Council and the norms of canon law;
- mindful of the centuries-old presence of the Catholic Church in Bosnia and Herzegovina and of her current role in social, cultural and educational fields;
- respecting internationally recognized principles concerning the distinction between religion and the state and concerning freedom of religion;

have established by mutual agreement what follows:

Article 1

Bosnia and Herzegovina and the Holy See reaffirm that the state and the Catholic Church, each in its proper sphere, are independent and autonomous, and they commit themselves to total respect for this principle in their relations and to mutual cooperation for integral human development, both spiritual and material, and for the promotion of the common good.

Article 2

1. Bosnia and Herzegovina recognizes the public juridical personality of the Catholic Church.
2. Bosnia and Herzegovina also recognizes the public juridical personality of all ecclesiastical institutions which possess such juridical personality in conformity with the norms of canon law.
3. The competent ecclesiastical authority may establish, modify, abolish or recognize ecclesiastical juridical persons according to the norms of canon law. It informs the competent agency of the civil administration accordingly, in order that registration be made according to the applicable civil norms.

Article 3

Bosnia and Herzegovina guarantees to the Catholic Church and to her juridical and physical persons the freedom to communicate and to maintain contacts with the Holy See, with the Episcopal Conferences of other

TEMELJNI UGOVOR IZMEĐU SVETE STOLICE I BOSNE I HERCEGOVINE¹

Sveta Stolica i Bosna i Hercegovina,

- nastojeći odrediti pravni okvir odnosa između Katoličke crkve i Bosne i Hercegovine;
- pozivajući se Bosna i Hercegovina na ustavna načela svojega stvaranja, a Sveta Stolica na dokumente Drugoga vatikanskog sabora i na odredbe kanonskoga prava;
- imajući u vidu višestoljetnu prisutnost Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini i njezinu sadašnju ulogu na društvenom, kulturnom i obrazovnom području;
- poštujući međunarodno priznata načela o odvojenosti vjere i države i o slobodi vjere;

sklopili su ovaj međusobni ugovor o sljedećemu:

Članak 1.

Bosna i Hercegovina i Sveta Stolica, potvrđujući da su država i Katolička crkva, svaka u svom području, neovisne i samostalne, obvezuju se da će u međusobnim odnosima potpuno poštivati to načelo te da će međusobno surađivati u brizi za cjelovit duhovni i materijalni razvoj čovjeka i u promicanju općega dobra.

Članak 2.

1. Bosna i Hercegovina priznaje javnu pravnu osobnost Katoličke crkve.
2. Bosna i Hercegovina priznaje i javnu pravnu osobnost svih crkvenih ustanova koje imaju takvu pravnu osobnost u skladu s odredbama kanonskoga prava.
3. Mjerodavna crkvena vlast može osnivati, mijenjati, dokidati ili priznavati crkvene pravne osobe prema odredbama kanonskoga prava. Ona o tome obavještava nadležno tijelo građanske uprave radi njihova upisa u skladu s primjenjivim civilnim propisima.

Članak 3.

Bosna i Hercegovina jamči Katoličkoj crkvi i njezinim pravnim i fizičkim osobama slobodu međusobnoga komuniciranja i održavanja veza sa Svetom Stolicom, s biskupskim konferencijama drugih zemalja, s

¹ "Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine" potpisan je na engleskom jeziku, pa je to njegov službeni tekst, a ovaj prijevod na hrvatski je priredio je Tomo Vukšić i ovdje je donesen samo zato da bi se i oni, koji ne znaju engleski, mogli upoznati s njegovim sadržajem.

countries, and also with particular Churches, institutions and persons both within the state and abroad.

Article 4

Respecting the right to freedom of religion, Bosnia and Herzegovina recognizes the free exercise by the Catholic Church, and by her communities of whatever rite, of her apostolic mission, in particular with regard to divine worship, governance, teaching and the activity of the associations indicated in Article 13.

Article 5

The competent ecclesiastical authority has the exclusive right to regulate freely its proper ecclesiastical order, to establish, alter and suppress ecclesiastical provinces, archdioceses, dioceses, apostolic administrations, territorial prelatures, territorial abbeys, personal prelatures, parishes, institutes of consecrated life and societies of apostolic life, as well as other ecclesiastical juridical persons.

Article 6

1. The Catholic Church is responsible for all ecclesiastical appointments and the conferring of ecclesiastical offices, in conformity with the norms of canon law.

2. The appointment, transfer and removal of Bishops is the exclusive competence of the Holy See.

Article 7

1. Bosnia and Herzegovina guarantees to the Catholic Church the freedom to conduct worship.

2. Bosnia and Herzegovina guarantees the inviolability of places of worship: churches, chapels and their respective annexes.

3. Only for grave reasons and with the explicit agreement of the ecclesiastical authority may such places be destined for other uses.

4. The competent authority of Bosnia and Herzegovina cannot take security measures in the aforementioned places without previous authorization from the competent ecclesiastical authority, unless such action is urgently needed for the defence of life or health or to preserve goods of particular artistic or historical value.

5. In the event that public worship is conducted in places other than those indicated in section 2 above (as in the case of processions, pilgrimages or other activities), the ecclesiastical authorities will inform the competent authorities of Bosnia and Herzegovina, who are obliged to guarantee public order and safety.

Article 8

1. In the case of a judicial inquiry into alleged offences against the penal code on the part of a cleric, a religious man or woman, the judicial authorities of Bosnia and Herzegovina will inform the competent ecclesiastical authorities beforehand.

2. In every case, the seal of Confession is inviolable.

partikularnim crkvama, s ustanovama i osobama bilo u državi bilo u inozemstvu.

Članak 4.

Poštujući pravo na vjersku slobodu, Bosna i Hercegovina priznaje Katoličkoj crkvi, i njezinim zajednicama bilo kojega obreda, slobodu vršenja njezina apostolskoga poslanja, posebno u onome što se odnosi na bogoštovlje, upravu, učiteljstvo i djelatnost društava o kojima se govori u članku 13.

Članak 5.

Isključivo je pravo mjerodavne crkvene vlasti slobodno uređivati vlastiti crkveni ustroj, osnivati, mijenjati i ukidati crkvene pokrajine, nadbiskupije, biskupije, apostolske administrature, teritorijalne prelature, teritorijalne opatije, osobne prelature, župe, ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, te druge crkvene pravne osobe.

Članak 6.

1. Katolička crkva je nadležna za sva crkvena imenovanja i dodjelu crkvenih službi, u skladu s odredbama kanonskoga prava.

2. Imenovanje, premještanje i smjena biskupa u isključivoj je nadležnosti Svete Stolice.

Članak 7.

1. Bosna i Hercegovina jamči Katoličkoj crkvi slobodu obavljanja bogoštovlja.

2. Bosna i Hercegovina jamči nepovredivost mjesta za bogoštovlje: crkava, kapela, te popratnih crkvenih prostora.

3. Samo zbog važnih razloga te s izričitim pristankom crkvene vlasti ta mjesta mogu biti namijenjena u druge svrhe.

4. Nadležna tijela Bosne i Hercegovine ne mogu poduzeti sigurnosne mjere u tim mjestima bez prethodnoga ovlaštenja mjerodavnih crkvenih vlasti, osim ako je to žurno zbog zaštite života i zdravlja ili zbog spašavanja dobara posebne povijesne i umjetničke vrijednosti.

5. U slučajevima održavanja bogoštovlja na ostalim mjestima, osim na onima koji su označeni u stavku 2. ovoga članka (kao u slučaju procesija, hodočašća i slično), crkvene vlasti će obavijestiti o tome nadležne vlasti Bosne i Hercegovine kojima je dužnost jamčiti javni red i sigurnost.

Članak 8.

1. U slučaju sudske istrage o kleriku, redovniku ili redovnici zbog možebitnih kaznenih djela predviđenih kaznenim zakonom, sudske će vlasti Bosne i Hercegovine o tome prethodno obavijestiti nadležne crkvene vlasti.

2. Ispovjedna tajna je u svakom slučaju nepovrediva.

Article 9

1. Sundays and the following feast-days will be classed as non-working days for Catholics throughout the country according to the law of Bosnia and Herzegovina:

- a) 6 January, the Epiphany of the Lord;
- b) Corpus Christi;
- c) 15 August, Assumption of the Blessed Virgin Mary;
- d) 1 November, All Saints;
- e) 25 December, Christmas Day.

2. The two interested parties will come to an agreement on any changes to the feast-days, should this prove necessary.

Article 10

1. Ecclesiastical juridical persons may acquire, possess, use and usufruct or alienate moveable and immoveable goods, and may also acquire and alienate patrimonial rights, according to the norms of canon law and the legislation of Bosnia and Herzegovina.

2. The juridical persons indicated in section 1 may institute foundations. Their activity, as far as its civil effects are concerned, is regulated according to the legal norms of Bosnia and Herzegovina.

3. Bosnia and Herzegovina will restore to the Catholic Church within ten years from the entry into effect of this Agreement all immoveable goods nationalized or seized without adequate compensation. For goods which cannot be restored, Bosnia and Herzegovina will give just compensation, to be agreed upon by the authorities and those with legitimate title to the properties.

Article 11

1. The Catholic Church has the right to construct churches and ecclesiastical buildings and to enlarge or alter those already in existence, according to the laws in force in Bosnia and Herzegovina.

2. The diocesan Bishop decides when it is necessary to construct ecclesiastical buildings within the territory of his diocese, by norm of canon law, and he proposes where they are to be located; and the competent authorities of Bosnia and Herzegovina will agree unless there are objective reasons not to do so.

3. The competent authorities in Bosnia and Herzegovina will not consider requests for the construction of Catholic ecclesiastical buildings in the absence of the diocesan Bishop's written approval (cf. section 2 above).

Article 12

1. The Catholic Church is guaranteed the freedom to own, print, publish and distribute books, newspapers, journals, as well as audiovisual material, and also any other activity connected with her mission.

2. The Catholic Church has the right to establish and to administer in her own name radio and television stations, in conformity with the laws of Bosnia and

Članak 9.

1. Posebnim zakonom Bosne i Hercegovine kao neradni dani za katolike u cijeloj zemlji uredit će se nedjelje i sljedeće svetkovine:

- a) 6. siječnja, Bogojavljenje;
- b) Tijelovo;
- c) 15. kolovoza, Uznesenje Blažene Djevice Marije;
- d) 1. studenoga, Svi Sveti;
- e) 25. prosinca, Božić.

2. Dvije zainteresirane strane će se dogovoriti o možebitnim promjenama neradnih dana, ukoliko se za to ukaže potreba.

Članak 10.

1. Crkvene pravne osobe mogu kupovati, posjedovati, koristiti ili otuđivati pokretna i nepokretna dobra, te stjecati i otuđivati imovinska prava, prema odredbama kanonskoga prava i zakonodavstva Bosne i Hercegovine.

2. Pravne osobe iz stavka 1. ovoga članka mogu osnivati zaklade. Djelatnost tih zaklada, s obzirom na građanske učinke, ravna se prema odredbama zakonodavstva Bosne i Hercegovine.

3. Bosna i Hercegovina će Katoličkoj crkvi u roku od deset godina od stupanja na snagu ovoga ugovora vratiti sva nepokretna dobra nacionalizirana ili uzeta bez odgovarajuće naknade. Za dobra koja ne bude moguće vratiti, Bosna i Hercegovina će za njih dati pravednu naknadu o čemu će se dogovoriti dotične vlasti i zakoniti naslovnici vlasništva.

Članak 11.

1. Katolička crkva ima pravo graditi crkve i crkvene zgrade te povećavati i preuređivati već postojeće prema zakonodavstvu na snazi u Bosni i Hercegovini.

2. Dijecezanski biskup odlučuje o potrebi izgradnje crkvenog objekta na području svoje biskupije, u skladu s propisima kanonskoga prava, i predlaže lokaciju; a nadležne vlasti Bosne i Hercegovine će to uvažiti ukoliko se tome ne protive objektivni razlozi.

3. Nadležne vlasti u Bosni i Hercegovini neće razmatrati molbe za izgradnju katoličkih crkvenih objekata ako molbe nemaju priloženo pismeno odobrenje dijecezanskoga biskupa (usp. stavak 2. ovoga članka).

Članak 12.

1. Katoličkoj crkvi zajamčena je sloboda posjedovanja, tiskanja, izdavanja i širenja knjiga, novina, časopisa, kao i audiovizualnih materijala, i također bilo koja djelatnost povezana s njezinim poslanjem.

2. Katolička crkva ima pravo osnivati i voditi u svoje vlastito ime radijske i televizijske postaje, u skladu sa zakonima Bosne i Hercegovine.

Herzegovina.

3. The Catholic Church also has access to the public communications media (newspapers, radio, television, internet).

Article 13

1. Bosnia and Herzegovina recognizes the right of the Catholic faithful to form associations, in conformity with canonical norms, according to the Church's proper purposes. As far as the civil effects of their activities are concerned, such associations are to be regulated in conformity with the legal norms of Bosnia and Herzegovina.

2. Bosnia and Herzegovina guarantees to Catholics and to their associations and institutions full freedom of action and of public activity, both in speech and in writing.

Article 14

1. The Catholic Church has the right to establish educational institutions at all levels and to administer them according to its own norms, while respecting the legal dispositions of Bosnia and Herzegovina.

2. Bosnia and Herzegovina will accord to such institutions the same rights that are guaranteed to state institutions, including financial treatment and the recognition of academic degrees and any university qualifications obtained.

3. Bosnia and Herzegovina guarantees to the pupils and students of educational institutions (cf. section 1 above) the same rights as pupils and students of state educational institutions of the equivalent level. The same rule also applies to the teaching and non-teaching staff of such institutes.

Article 15

1. Bosnia and Herzegovina recognizes and guarantees to the Catholic Church the right to pastoral care of Catholic faithful who are members of the armed forces and the forces of public order, and of those who are resident in penal institutions, in hospitals, in orphanages and in any institute of medical and social assistance, whether public or private.

2. Pastoral activity in the armed forces and in the forces of public order, and in the public institutions listed in section 1 above, will be regulated by appropriate Agreements between the competent ecclesiastical authorities and Bosnia and Herzegovina.

Article 16

1. Bosnia and Herzegovina, in the light of the principle of freedom of religion, recognizes the fundamental right of parents to see to the religious education of their children; and it guarantees within the framework of the academic programme and in conformity with the wishes of parents or guardians, the teaching of the Catholic religion in all public schools, elementary, middle and higher, and in pre-school centres, as a required subject for those who choose it, under the same conditions as other required subjects.

3. Katolička crkva ima također pristup i na javna sredstva priopćavanja (novine, radio, televizija, internet).

Članak 13.

1. Bosna i Hercegovina priznaje pravo vjernika katolika da osnivaju udruge, u skladu s kanonskim propisima, prema vlastitim ciljevima Crkve. Što se tiče građanskih učinaka njihova djelovanja, ta se društva ravnaju prema zakonskim odredbama Bosne i Hercegovine.

2. Bosna i Hercegovina jamči katolicima i njihovim društvima i ustanovama potpunu slobodu djelovanja i javnoga nastupa, bilo usmeno bilo pismeno.

Članak 14.

1. Katolička crkva ima pravo osnivati obrazovne ustanove bilo kojega stupnja i njima upravljati prema vlastitim pravilima, poštujući zakonske odredbe Bosne i Hercegovine.

2. Bosna i Hercegovina će tim ustanovama u svemu jamčiti ista prava koja su zagantirana državnim ustanovama, uključujući novčanu potporu i priznanje stečenih akademskih stupnjeva i sveučilišnih diploma.

3. Bosna i Hercegovina učenicima i studentima obrazovnih ustanova (usp. stavak 1. ovoga članka) jamči ista prava koja imaju učenici i studenti državnih obrazovnih ustanova odgovarajućega stupnja. Isto pravilo se primjenjuje također na nastavno i nenastavno osoblje tih ustanova.

Članak 15.

1. Bosna i Hercegovina priznaje i jamči Katoličkoj crkvi pravo na dušobrižništvo vjernika katolika koji se nalaze u oružanim snagama i u redarstvenim službama, te onih koji se nalaze u zatvorima, bolnicama, sirotištima i u svim ustanovama za zdravstvenu i socijalnu skrb, bilo javnoga bilo privatnoga značaja.

2. Dušobrižnička djelatnost u oružanim snagama i redarstvenim službama te ustanovama koje su javnoga značaja, navedenim u stavku 1. ovoga članka, uredit će se posebnim ugovorima između nadležnih crkvenih vlasti i Bosne i Hercegovine.

Članak 16.

1. Bosna i Hercegovina u svjetlu načela o slobodi vjere, priznaje temeljno pravo roditelja na vjerski odgoj djece te u sklopu školskoga plana i programa i, u skladu s voljom roditelja ili skrbnika, nastavu katoličkoga vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama i predškolskim ustanovama, kao obveznoga školskoga predmeta za sve koji ga izaberu, pod istim uvjetima kao za sve druge obvezne predmete.

2. In collaboration with the competent Church authorities, the educational authorities will allow parents and adult students the possibility to avail themselves freely of such teaching at the time of registration for the academic year, in such a way that their decision does not give rise to any form of academic discrimination.

3. The teaching of the Catholic religion will be carried out by teachers who are suitable, with the canonical mandate of the local diocesan Bishop, and in possession of the qualifications required for the particular level of school by the laws in force in Bosnia and Herzegovina, with respect for all the rights and duties pertaining thereto. In the case of withdrawal of the canonical mandate by the diocesan Bishop, the teacher will not be able to continue teaching the Catholic religion.

4. Teachers of religion are full members of the teaching staff of the educational institutions mentioned in section 1 of this Article.

5. The programmes and the content of the teaching of the Catholic religion, as well as the text-books and didactic material must be prepared and approved by the Episcopal Conference of Bosnia and Herzegovina. The ways in which the teaching of the Catholic religion is conducted will be object of a particular agreement between the competent authorities of Bosnia and Herzegovina and the Episcopal Conference.

Article 17

1. The Catholic Church may freely organize institutions intended to provide charitable activity and social assistance, in conformity with the relevant civil norms.

2. Ecclesiastical institutions or institutions dependent on the Church for purposes of charitable assistance are regulated in conformity with their own statutes and they enjoy the same rights and privileges and the same treatment as the state institutions established for the same purpose.

3. The Catholic Church and Bosnia and Herzegovina will reach an agreement about mutual cooperation between their respective institutions for charitable assistance.

4. As far as civil effects are concerned, the institutions listed in section 1 of this Article will be regulated according to the legal norms of Bosnia and Herzegovina.

Article 18

1. Bosnia and Herzegovina and the Holy See will resolve, by common accord, through diplomatic means, any doubts or difficulties which might arise in the interpretation and application of the provisions of the present Agreement.

2. Matters of common interest that require new or additional solutions will be addressed by a Mixed Commission set up for the purpose, composed of representatives of the two parties, which will submit its proposals for the approval of the respective authorities.

2. Školske će vlasti, u suradnji s nadležnim crkvenim vlastima, roditeljima i punoljetnim učenicima omogućiti da pri upisu u školsku godinu slobodno izaberu katolički vjeronauk na način da njihova odluka ne bude povod bilo kakvome obliku diskriminacije na području školske djelatnosti.

3. Katolički će vjeronauk predavati kvalificirani vjeroučitelji, s kanonskim nalogom mjesnoga dijecezanskog biskupa, i koji ispunjavaju uvjete propisane važećim zakonima Bosne i Hercegovine za dotičnu vrstu škole pridržavajući se svih prava i dužnosti koje iz toga proizlaze. U slučaju da dijecezanski biskup opozove kanonski nalog, vjeroučitelj – nastavnik neće moći nastaviti predavanje katoličkoga vjeronauka.

4. Vjeroučitelji su ravnopravni članovi nastavničkoga zbora obrazovnih ustanova o kojima se govori u stavku 1. ovoga članka.

5. Programe i sadržaje nastave katoličkoga vjeronauka, udžbenike i didaktičku građu treba pripremiti i odobriti Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine. Način odvijanja nastave katoličkoga vjeronauka uredit će se posebnim ugovorom između nadležnih vlasti Bosne i Hercegovine i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Članak 17.

1. Katolička crkva može slobodno osnivati ustanove koje će osiguravati karitativno djelovanje i društvenu skrb, u skladu s odgovarajućim civilnim propisima.

2. Crkvene ustanove ili ustanove koje ovise o Crkvi namijenjene karitativnoj skrbi ravnaju se prema vlastitim statutima te imaju ista prava i povlastice i isti položaj koji imaju i državne ustanove osnovane u istu svrhu.

3. Katolička crkva i Bosna i Hercegovina dogovorit će se o međusobnoj suradnji vlastitih ustanova za karitativnu skrb.

4. Što se tiče građanskih učinaka djelovanja ustanova navedenih u stavku 1. ovoga članka, te će se ustanove ravnati prema zakonskim odredbama Bosne i Hercegovine.

Članak 18.

1. Bosna i Hercegovina i Sveta Stolica će u međusobnom dogovoru, diplomatskim putem, rješavati sve dvojbe ili teškoće koje bi mogle nastati glede tumačenja ili primjene odredaba ovog ugovora.

2. Mješovito povjerenstvo, ustanovljeno u tu svrhu, sastavljeno od predstavnika dviju strana, raspravljat će o pitanjima od zajedničkog interesa koja budu zahtijevala nova ili dodatna rješenja te će svoje prijedloge podastrijeti odnosnim vlastima na odobrenje.

Article 19

1. The present Agreement, drawn up in English, will be signed in duplicate, will be ratified according to the proper procedural norms of the contracting Parties and will take effect at the moment of the exchange of instruments of ratification.

2. Should one of the contracting parties consider that the circumstances in which the present Agreement was established have changed radically, in such a way as to necessitate modifications, negotiations to that effect are to be initiated.

Signed in Sarajevo, on 19th April 2006

for the Holy See
Alessandro D'Errico

for Bosnia and Herzegovina
Ivo Miro Jović

Članak 19.

1. Ovaj će ugovor, sastavljen na engleskom, biti potpisan u duplikatu, biti ratificiran u skladu s proceduralnim propisima ugovornih strana i stupit će na snagu u trenutku razmjene ratifikacijskih instrumenata.

2. U slučaju da jedna od ugovornih strana bude smatrala da su se bitno promijenile prilike u kojima je sklopljen ovaj ugovor, tako da ga treba mijenjati, započet će odgovarajuće pregovore.

Potpisano u Sarajevu, 19. travnja 2006.

Za Svetu Stolicu
Alessandro D'Errico

Za Bosnu i Hercegovinu
Ivo Miro Jović

**DODATNI PROTOKOL
NA TEMELJNI UGOVOR
IZMEĐU SVETE STOLICE I BOSNE I HERCEGOVINE**

**ADDITIONAL PROTOCOL TO THE BASIC
AGREEMENT BETWEEN THE HOLY SEE AND
BOSNIA AND HERZEGOVINA**

The Holy See and Bosnia and Herzegovina, desiring to avoid all difficulties of interpretation of the Basic Agreement signed on 19th April 2006 in Sarajevo and to ensure the precise application of Art. 10 § 3 of the same Basic Agreement, declare:

1. The restitution of immovable or nationalized goods seized without adequate compensation, including the term of their restitution, will be implemented in conformity with the law that shall regulate the matter of restitution in Bosnia and Herzegovina.
2. For the identification of immovable goods to be transferred to ecclesiastical ownership or to be adequately compensated, a Mixed Commission will be established, composed of representatives of the two parties.
3. In conformity with Art. 18 of the Basic Agreement, matters that require new or additional solutions will be addressed by common accord through the Mixed Commission, which will submit its proposals for the approval of the respective authorities.

This Additional Protocol forms an integral part of the Basic Agreement between the Holy See and Bosnia and Herzegovina and shall be ratified together with the same Basic Agreement.

The present Protocol, drawn up in English, will be signed in duplicate, and will take effect together with the Basic Agreement between the Holy See and Bosnia and Herzegovina.

Signed in Sarajevo, on the twenty-ninth of September, 2006.

For the Holy See
Alessandro D'Errico

For Bosnia and Herzegovina
Ivo Miro Jović

**DODATNI PROTOKOL NA TEMELJNI UGOVOR
IZMEĐU SVETE STOLICE I BOSNE I
HERCEGOVINE²**

Sveta Stolica i Bosna i Hercegovina, želeći izbjeći svaku poteškoću glede tumačenja Temeljnoga Ugovora potpisanoga 19. travnja 2006. godine u Sarajevu te osigurati točnu primjenu Čl. 10 § 3 istoga Temeljnog Ugovora, izjavljuju:

1. Restitucija nekretnina ili nacionaliziranih dobara uzetih bez odgovarajuće naknade, uključujući rok njihove restitucije, bit će provedena u skladu sa zakonom kojim će se urediti materija restitucije u Bosni i Hercegovini.
2. Radi utvrđivanja nepokretnih dobara koja treba prenijeti u crkveno vlasništvo ili srazmjerno nadoknaditi bit će ustanovljeno Mješovito Povjerenstvo, sastavljeno od predstavnika dviju strana.
3. U skladu s Čl. 18 Temeljnog Ugovora, materije koje zahtijevaju nova ili dodatna rješenja, razmatrat će se zajedničkim dogovorom posredstvom Mješovitoga Povjerenstva, koje će svoje prijedloge podastrijeti odnosnim vlastima na odobrenje.

Ovaj Dodatni Protokol je sastavni dio Temeljnog Ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine i bit će ratificiran zajedno s istim Temeljnim Ugovorom.

Ovaj Protokol, sastavljen na Engleskom, bit će potpisan u dva primjerka i stupit će na snagu zajedno s Temeljnim Ugovorom između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine.

Potpisano u Sarajevu, na dvadesetdevetoga rujna, 2006.

Za Svetu Stolicu
Alessandro D'Errico

Za Bosnu i Hercegovinu
Ivo Miro Jović

² "Dodatni protokol na Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine" potpisan je na engleskom jeziku, pa je to njegov službeni tekst, a ovaj prijevod na hrvatski je priredio je Tomo Vukšić i ovdje je donesen samo zato da bi se i oni, koji ne znaju engleski, mogli upoznati s njegovim sadržajem.

ZNAČENJE TEMELJNOG UGOVORA IZMEĐU SVETE STOLICE I BIH TE DODATNOGA PROTOKOLA NA NJEGA

Tomo VUKŠIĆ

Na godišnjicu izbora pape Benedikta XVI., 19. travnja 2006., koji se slavi i kao državni blagdan Vatikana, u zgradi Predsjedništva Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u nazočnosti brojnih uglednih osoba iz crkvenoga i političkoga života, nakon višegodišnjih priprava, rasprava i osporavanja, svečano je potpisan Temeljni ugovor između Svete Stolice i BiH. U ime BiH Ugovor je potpisao gosp. Ivo Miro Jović, hrvatski član predsjedništva, a u ime Svete Stolice mons. Alessandro D'Errico, apostolski nuncij u BiH.

Priprava Ugovora

O Temeljnog ugovoru između Svete Stolice i BiH započelo se ozbiljno raspravljati polovicom 2002. godine. Kao posljedica toga, nešto kasnije imenovano je mješovito državno-crkveno povjerenstvo sa zaduženjem da pripravi prijedlog teksta Temeljnog ugovora. Crkveno povjerenstvo, kojim je predsjedao tadašnji apostolski nuncij Giuseppe Leanza, i državno, koje je predvodio jedan predstavnik Ministarstva vanjskih poslova, oslanjajući se na iskustvo sklapanja sličnih ugovora između Svete Stolice i drugih država, završili su svoj posao 18. prosinca 2002. tako da su nadležnim državnim ustanovama predstavili zajednički prijedlog budućega ugovora.

Do toga časa je izgledalo da se sve odvija u najboljem redu te je postojala nada da bi taj ugovor mogao biti potpisan kad papa Ivan Pavao II. 23. lipnja 2003. bude boravio u apostolskom pohodu Banja Luci. Međutim, iznenada su se pojavila protivljenja koja su dolazila kako iz nekih političkih krugova tako iz nekatoličkih vjerskih zajednica. Kritike, koje su se tada mogle čuti, nisu bile upućene toliko protiv sadržaja predloženoga ugovora koliko načelno protiv sklapanja ikakva ugovora sa Svetom Stolicom jer bi se u slučaju potpisivanja takva dokumenta, tako su razmišljali ti kritičari, radilo o favoriziranju Katoličke crkve u zemlji koja je viševjerska i višenarodna. Stoga je u narednom razdoblju svaki rad državnih ustanova na pripravi Ugovora bio blokiran.

Međutim, usporedno u tijeku je bila izrada „Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju Crkava i vjerskih zajednica u BiH“. To se pretvorilo u razlog koji je savjetovao, imajući u vidu polemike i protivljenja koja su bila nastala, da se poslove oko Temeljnog ugovora odgodi za vrijeme nakon proglašenja spomenutoga Zakona koji je polovicom ožujka 2004. godine zaista stupio na snagu. Poslije toga su započela nastojanja oko obnove poslova na ugovoru sa Svetom Stolicom te je početkom 2005. godine država reaktivirala svoj dio mješovitoga povjerenstva koje je, nakon višemjesečnih rasprava, sredinom veljače 2006. Vijeću ministara predložilo svoju verziju prijedloga Temeljnoga ugovora, vrlo sličnu prijedlogu s kraja 2002. godine. Ovaj prijedlog je Vijeće ministara prihvatilo na svojoj sjednici od 21. veljače a dva dana kasnije, s nekim dodatnim zahtjevima, i Predsjedništvo BiH. A nakon što su ga prihvatile državne vlasti, Ministarstvo vanjskih poslova je prijedlog Temeljnoga ugovora službeno predstavilo apostolskom nunciju, mons. Alessandru D'Erricu.

U početku se namjeravalo ovaj Ugovor pripremiti i potpisati u četiri autentične verzije (na jezicima: talijanskom, hrvatskom, bosanskom i srpskom) i u tome smislu se radilo sve do skoro posljednjega časa. No, tijekom završnih rasprava prihvaćen je prijedlog Svete Stolice da autentičan tekst ovoga ugovora bude na samo jednome jeziku:

engleskom, prema mogućnosti koju daje zakon BiH o proceduri sklapanja i izvršavanja međunarodnih ugovora. Ovo je učinjeno kako bi se u budućnosti izbjegli mogući problemi oko interpretacije budući da bi, u suprotnom slučaju, sva četiri prijevoda predstavljala autentičan tekst.

Pozivanje na načela

U uvodnom dijelu Ugovora, koji se sastoji od uvoda i 19 članaka, precizira se da su Sveta Stolica i BiH potpisale ovaj dokument nastojeći odrediti pravni okvir odnosa između Katoličke crkve i BiH. Država ga je potpisala temeljeći se na ustavnim načelima svojega stvaranja, a Sveta Stolica na dokumentima Drugoga vatikanskog sabora i na odredbama kanonskoga prava.

Ugovorne strane su imale u vidu višestoljetnu ukorijenjenost Katoličke crkve u BiH i njezinu sadašnju ulogu na društvenom, kulturnom i obrazovnom području, a sve to pozivajući se na međunarodno priznata načela o odvojenosti vjere i države te o slobodi vjere i ljudskim pravima. Stoga su se BiH i Sveta Stolica dogovorile i potvrđuju da su država i Katolička crkva, svaka u svom poretku, neovisne i samostalne, te se obvezuju da će u međusobnim odnosima potpuno poštivati to načelo i da će međusobno surađivati u brizi za cjelovit duhovni i materijalni razvoj čovjeka i u promicanju općega dobra (čl. 1).

Pravna osobnost

BiH priznaje javnu pravnu osobnost Katoličke crkve i svih crkvenih ustanova koje imaju takvu pravnu osobnost prema odredbama kanonskoga prava. S druge strane, mjerodavna crkvena vlast može osnivati, mijenjati, dokidati ili priznavati crkvene pravne osobe, prema odredbama kanonskog prava. Ona o tome samo obavještava nadležno tijelo građanske uprave radi njihova upisa, u skladu s odgovarajućim propisima (čl. 2).

Samo podsjećanja radi, civilne odredbe koje reguliraju ovu materiju na lokalnoj razini, i to na isti način na koji se to ovdje određuje, na snazi su, ustvari, još od 2004. godine a radi se o „Zakonu o slobodi vjere...“ i o „Pravilniku za registraciju...“, odnosno od 2006. godine kad je objavljeno "Uputstvo o provedbi zakona o slobodi vjere...".

Katolička crkva, upravo zato što je sveopća, ne poznaje krajeve koji ne bi bili njezini. Stoga je za njezino djelovanje od velike važnosti odredba prema kojoj BiH Katoličkoj crkvi i njezinim pravnim i fizičkim osobama jamči slobodu međusobnoga komuniciranja i održavanja veza sa Svetom Stolicom, s biskupskim konferencijama drugih zemalja, s partikularnim Crkvama te s ustanovama i osobama, bilo u državi, bilo u inozemstvu (čl. 3).

Slobodno vršenje apostolskoga poslanja

Sljedeći članak, pozivajući se na pravo vjerske slobode, Katoličkoj crkvi i njezinim zajednicama, bilo kojega obreda, priznaje slobodu vršenja njezina apostolskoga poslanja, posebice u onome što se odnosi na bogoštovlje, upravu, učiteljstvo i djelatnost društava (čl. 4). A što se tiče djelovanja katoličkih udruga, vjernicima katolicima se osigurava pravo da osnivaju udruge u skladu s kanonskim propisima, prema vlastitim ciljevima Crkve. Nije izostavljeno ni pitanje građanskih učinaka njihova djelovanja, te je dogovoreno da se ta društva glede građanskih učinaka ravnaju prema odredbama zakonodavstva BiH. Uz to, katolicima i njihovim društvima

i ustanovama zagaranirana je potpuna sloboda djelovanja i javnoga nastupa bilo usmeno bilo pismeno (čl. 4 i 13).

Glede unutrašnje crkvene organizacije dogovoreno je kako je (čl. 5) isključivo pravo mjerodavne crkvene vlasti slobodno uređivati vlastiti crkveni ustroj, osnivati, mijenjati i ukidati crkvene pokrajine, nadbiskupije, biskupije, apostolske administrature, teritorijalne prelature, teritorijalne opatije, osobne prelature, župe, ustanove posvećenoga života i družbe apostolskog života, te druge crkvene pravne osobe. Isto tako, jedino je Katolička crkva nadležna za sva crkvena imenovanja i dodjelu crkvenih službi, u skladu s odredbama kanonskoga prava dok je imenovanje, premještaj i smjena biskupa u isključivoj nadležnosti Svete Stolice (čl. 6).

Sloboda bogoštovlja

Sedmi članak kaže da BiH jamči Katoličkoj crkvi slobodu obavljanja bogoštovlja, nepovredivost mjesta za bogoštovlje: crkava, kapela, te popratnih crkvenih prostora koji, samo zbog posebno važnih razloga, te s izričitim pristankom crkvene vlasti, mogu biti namijenjeni u druge svrhe. U spomenutim prostorima nadležna tijela BiH ne mogu poduzeti sigurnosne mjere bez prethodnoga ovlaštenja mjerodavnih crkvenih vlasti, osim ako je to žurno zbog zaštite života i zdravlja ili zbog spašavanja dobara posebne povijesne i umjetničke vrijednosti. U slučaju održavanja javnoga bogoštovlja izvan spomenutih prostora određenih za redovito bogoštovlje, kao u slučaju procesija, hodočašća i slično, mjerodavne će crkvene vlasti prije održavanja bogoštovlja obavijestiti o tome nadležna tijela BiH kojima je dužnost osiguravati javni red i jamčiti sigurnost.

Sudske vlasti BiH će, u slučaju sudske istrage o kleriku, redovniku i redovnici zbog možebitnih kaznenih djela predviđenih kaznenim zakonom, morati o svojim akcijama prethodno obavijestiti nadležne crkvene vlasti i tek onda poduzeti zakonom predviđene mjere. No, važno je upozoriti da ova odredba ni u kojemu slučaju crkvenu osobu ne oslobađa moguće odgovornosti pred zakonom niti sudsku vlast sprječava da protiv takve crkvene osobe posvema slobodno primjenjuje zakon već samo obvezuje sudsku vlast da prije svoga djelovanja obavijesti nadležnu crkvenu vlast.

Međutim, i u slučaju istrage protiv svećenika, ispovjedna tajna je u svakom slučaju nepovrediva (čl. 8). A to pak znači, da doslovce nitko, pa ni sudska vlast, ne smije ispovjednika ni ispitivati o onome što je saznao za vrijeme podjeljivanja sakramenta ispovijedi.

Ugovor zatim predviđa da će BiH posebnim zakonom kao neradne dane za katolike u cijeloj zemlji odrediti nedjelje i sljedeće svetkovine: Bogojavljenje, Tijelovo, Uznesenje Blažene Djevice Marije (Velika Gospa), Svi Sveti i Božić a možebitne promjene neradnih dana, ukoliko se za to ukaže potreba, ugovorne strane mogu vršiti samo međusobnim dogovorom (čl. 9).

Vremenita crkvena dobra

Što se tiče vremenitih crkvenih dobara (čl. 10), svim crkvenim pravnim osobama je osigurano pravo da mogu kupovati, posjedovati, koristiti ili otuđivati pokretna i nepokretna dobra, te stjecati i otuđivati imovinska prava, prema odredbama kanonskoga prava i zakonodavstva BiH. Sve te pravne osobe mogu osnivati zaklade a djelatnost njihovih zaklada, s obzirom na građanske učinke, ravna se prema odredbama zakonodavstva BiH. No, na osobit način je vrijedno spomena da ovaj ugovor određuje da će BiH, u roku od deset godina od stupanja na snagu ovoga

ugovora, Katoličkoj crkvi vratiti sve nacionalizirane nekretnine ili dobra uzeta bez odgovarajuće naknade a za nekretnine i dobra, koja ne bude moguće vratiti, BiH će za njih dati pravednu naknadu o čemu će se dogovoriti dotične vlasti i zakoniti naslovnici vlasništva.

Radi veće jasnoće, ovdje treba podsjetiti kako u BiH još uvijek ne postoji zakon o denacionalizaciji i restituciji. O tome zakonu se govori već više godina te su se nekoliko puta pojavljivali njegovi prijedlozi ali je uvijek bilo onemogućeno da dođe u pravu parlamentarnu proceduru. No, istina je također da u ovom času djeluje jedno državno povjerenstvo koje pripravlja novi prijedlog ovoga zakona čija sudbina je posvema nesigurna jer, to je očito, postoje centri moći, politički i gospodarski, domaći i međunarodni, koji nisu skloni donošenju takva zakona. Ipak, ovaj međunarodni ugovor, koji izričito određuje rok od deset godina unutar kojega treba vratiti sva oduzeta dobra, mogao bi požuriti donošenje takva zakona.

Nikako nije od manje važnosti čl. 11 koji uređuje pitanje gradnje prostora za bogoštovlje jer Katoličkoj crkvi osigurava graditi crkve i crkvene zgrade, te povećavati i preuređivati već postojeće. Sve, naravno, prema postojećem zakonodavstvu BiH. Međutim, uvelike će doprinijeti uvođenju reda odredba da samo dijecezanski biskup, u skladu s propisima kanonskog prava, odlučuje o potrebi izgradnje crkvenog objekta na području svoje biskupije i predlaže lokaciju, a nadležna tijela BiH će to uvažiti ukoliko se tome ne protive objektivni razlozi. S druge strane, nadležna tijela BiH neće uzimati u razmatranje molbe za izgradnju katoličkih crkvenih objekata ako molbe nemaju priloženo pismeno odobrenje dijecezanskoga biskupa.

Za evangelizacijsko djelovanje Crkve vrlo je važno da je Crkvi isto tako zajamčena sloboda posjedovanja, tiskanja, izdavanja i širenja knjiga, novina, časopisa, te nosača zvuka i slike, kao i bilo koja djelatnost povezana s njezinim poslanjem. K tome, Katolička crkva ima pravo osnivati i upravljati radiom i televizijom u skladu s odredbama zakonodavstva BiH kao i pravo pristupa na državna sredstva javnoga priopćavanja, kao što su novine, radio, televizija, internet (čl. 12).

Odgojne i karitativne ustanove te vojne i sigurnosne snage

Bez ikakve sumnje, vrlo je važna odredba Ugovora prema kojoj Katolička crkva ima pravo osnivati obrazovne ustanove bilo kojega stupnja i njima upravljati prema vlastitim pravilima, poštujući odredbe zakonodavstva BiH koja će tim ustanovama u svemu osigurati prava zajamčena istovrsnim državnim ustanovama, uključujući novčanu potporu i priznanje stečenih svjedodžaba i sveučilišnih diploma, te učenicima i studentima tih obrazovnih ustanova jamčiti ista prava koja imaju učenici i studenti državnih obrazovnih ustanova odgovarajućega stupnja a isto pravilo vrijedi također za nastavno i drugo osoblje tih ustanova (čl. 14).

Jamči se Katoličkoj crkvi također pravo (čl. 15) na dušobrižništvo vjernika katolika koji se nalaze u oružanim snagama i u redarstvenim službama, te u zatvorima, bolnicama, lječilištima, sirotištima i u svim ustanovama za zdravstvenu i socijalnu skrb, bilo da su javnoga bilo privatnoga značaja. A dušobrižnička djelatnost u tim službama i ustanovama, koje su javnoga značaja, uredit će se posebnim ugovorima između nadležnih crkvenih vlasti i BiH.

Od osobite je važnosti, međutim, čl. 16 koji određuje da BiH u svjetlu načela o slobodi vjere, priznaje temeljno pravo roditelja na vjerski odgoj djece te u sklopu školskoga plana i programa i u skladu s voljom roditelja ili skrbnika jamči nastavu katoličkoga vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama i predškolskim ustanovama, kao obveznoga školskoga predmeta za sve koji ga izaberu, pod istim

uvjetima pod kojima se izvodi i nastava svih obveznih školskih predmeta. U suradnji s nadležnim crkvenim vlastima školske vlasti će roditeljima i punoljetnim učenicima omogućiti da pri upisu u novu školsku godinu slobodno izaberu katolički vjeronauk na način da njihova odluka ne bude povod bilo kakvome obliku diskriminacije na području školske djelatnosti. Programe i sadržaje nastave katoličkoga vjeronauka, udžbenike i didaktičku građu treba pripremiti i odobriti Biskupska konferencija BiH a način odvijanja nastave katoličkoga vjeronauka uredit će se posebnim ugovorom između nadležnih vlasti BiH i Biskupske konferencije BiH. Katolički vjeronauk će predavati kvalificirani vjeroučitelji, koji su članovi, sa svim učincima učiteljskoga ili nastavničkoga zbora obrazovnih ustanova, s kanonskim nalogom mjesnoga dijecezanskog biskupa i koji ispunjavaju uvjete propisane važećim zakonima BiH za dotičnu vrstu škole pridržavajući se svih prava i dužnosti koje iz toga proizlaze a, u slučaju da dijecezanski biskup opozove kanonski nalog koji je izdao, vjeroučitelj – nastavnik neće moći nastaviti predavanje katoličkoga vjeronauka.

Ugovor priznaje Katoličkoj crkvi također pravo da može slobodno osnivati ustanove koje će osiguravati karitativno djelovanje i društvenu skrb, u skladu s odgovarajućim propisima. Te ustanove, kao i one ustanove koje ovise o Crkvi, a namijenjene su za karitativno djelovanje i društvenu skrb, djeluju prema vlastitim statutima te imaju ista prava i povlastice i isti položaj koji imaju i državne ustanove osnovane u istu svrhu. Što se tiče građanskih učinaka djelovanja ovih ustanova, one će se ravnati prema odredbama zakonodavstva BiH a Crkva i BiH će se dogovoriti o međusobnoj suradnji vlastitih ustanova za karitativno djelovanje i društvenu skrb (čl. 17).

Pitanje ženidaba

U početnom prijedlogu ovoga ugovora postojao je članak koji je predviđao da crkvena ženidba ima civilni učinak. No, tijekom dogovaranja crkvena strana je prihvatila da Ugovor izostavi tu odredbu budući da je u BiH već više od pola stoljeća običaj i zakonska obveza da se ženidba najprije sklopi na civilni način a tek onda na crkveni na što su naši vjernici naviknuti. S druge strane, vodeći računa o složenoj vjerskoj situaciji u našim krajevima, smatralo se razboritim posvema odvojiti crkveno područje od civilnoga u ženidbenoj materiji. Vodilo su računa i o civilnim zakonima koji već desetljećima propisuju obvezu sklapanja ženidbe pred državnim službenikom i kažnjavaju vjerskoga službenika, bilo koje vjere, koji bi obavio crkveno vjenčanje prije civilnoga. Tako npr. ni sadašnji Obiteljski zakon Federacije BiH, objavljen 20. lipnja 2005., ne poznaje mogućnost civilnoga učinka kanonske ženidbe, zahtijeva da svi najprije sklope ženidbu pred državnim službenikom, priznaje pravo na naknadnu vjersku ženidbu (čl. 7) a za svakoga vjerskoga službenika, koji bi obavio vjersko vjenčanje prije civilnoga, predviđa novčanu kaznu (čl. 383 t. 3). K tome, ovim je izbjegnuta obveza župnika na dodatnu administraciju i dopisivanje s nadležnim državnim uredima te izbjegnuto kompliciranje situacije oko sklapanja tajnih kanonskih ženidaba koje u određenim okolnostima predviđa crkveni zakon.

Moguće poteškoće i ratificiranje Ugovora

U slučaju nejasnoća i poteškoća, koje bi mogle nastati u interpretaciji i primjeni odredaba ovoga Ugovora, BiH i Sveta Stolica (čl. 18) će u međusobnom dogovoru, diplomatskim putem, rješavati dvojbe ili teškoće koje bi mogle nastati glede tumačenja ili primjene odredbi ovoga ugovora. Precizira se da će u tim situacijama sva pitanja od zajedničkoga interesa, koja će zahtijevati nova ili dodatna rješenja,

raspraviti mješovito povjerenstvo sastavljeno od predstavnika dviju strana te će svoje prijedloge podastrijeti mjerodavnim vlastima na odluku.

Posljednji članak određuje da će ovaj Temeljni ugovor, sastavljen na engleskom jeziku, biti ratificiran prema pravnim propisima ugovornih strana i da će stupiti na snagu u trenutku razmjene ratifikacijskih instrumenata. A u slučaju da jedna od visokih ugovornih strana u budućnosti bude smatrala da su se bitno promijenile prilike u kojima je sklopljen ovaj ugovor tako da ga treba mijenjati, dvije strane će započeti odgovarajuće pregovore.

Ovdje svakako treba upozoriti da međunarodni ugovori ove naravi, koje Crkva sklapa s državama, ne stupaju na snagu u času njihova potpisivanja već je potpis samo prvi veliki korak u tome pravcu. Naime, nakon potpisivanja ugovora, o njemu treba uslijediti rasprava u parlamentu zemlje potpisnice. I tek kad ga njezin parlament prihvati, država potpisnica određuje svoga službenoga predstavnika koji će s ovlaštenim predstavnikom Katoličke crkve, a obično sa samim papom, razmijeniti tzv. ratifikacijske instrumente što se zbog toga redovito radi u Vatikanu.

Međunarodni ugovor

Prije svega, budući da je Sveta Stolica subjekt međunarodnoga prava, odmah valja kazati da se ovdje radi o dokumentu koji ima snagu međunarodnoga ugovora koji bi, kad bude stupio na snagu, trebao biti pretočen u lokalno zakonodavstvo koje se bavi materijom koju regulira Ugovor. Naime, ova vrsta dokumenata ne stupa na snagu kad na njega stave potpis ovlašteni predstavnici dviju ugovornih strana, nego onoga časa kad Ugovor bude ratificiran. Drugim riječima, potpisivanje Ugovora je prvi velik korak, i apsolutno neophodan čin, ali poslije njega slijedi drugi, koji se naziva proces ratifikacije. Početak ovoga procesa sastoji se od toga da nadležno državno tijelo najprije donese odluku o slanju Ugovora u parlamentarnu raspravu. Stoga se treba nadati kako se neće morati dugo čekati da se to zaista dogodi.

Ratifikacija

Budući da Sveta Stolica ima vrlo dugo iskustvo pregovaranja, pamte se različite zgode i nezgode. Tako je ogromna većina ovakvih ugovora bivala redovito i brzo ratificirana jer su države, kao ozbiljne ugovorne strane, držale do vlastitih potpisa i ugleda cijele društvene zajednice, ali treba biti razborit i ne zaboraviti da su neki od ovakvih ugovora nakon potpisivanja, kao npr. nedavno u Poljskoj, morali čekati na ratifikaciju i po nekoliko godina, ili u Sloveniji dvije i pol godine, odnosno da neki ugovori, kao npr. konkordat sa starom Jugoslavijom tridesetih godina prošloga stoljeća, nikada nisu ratificirani te je u tome posljednjem slučaju i država propala a da konkordat, iako je bio potpisan, nikada nije ratificiran niti stupio na snagu.

Sama ratifikacija sastoji se, dakle, od toga da nadležne državne ustanove formalno pošalju već potpisani ugovor u parlamentarnu proceduru gdje se o njemu, u skladu s propisima države potpisnice, provodi parlamentarna rasprava nakon koje on biva usvojen ili odbijen. Ako ga parlament usvoji, država potpisnica imenuje svoga službenoga predstavnika koji će s ovlaštenim predstavnikom Svete Stolice razmijeniti ratifikacijske instrumente, tj. punomoć kojom je postavljen za ovlaštenoga predstavnika države i službeno prihvaćeni tekst potpisanoga ugovora. Ta razmjena ratifikacijskih instrumenata obično se vrši u Vatikanu jer sam papa, a u nekim slučajevima kardinal državni tajnik, prima ovlaštenoga predstavnika države potpisnice i s njim obavi formalnosti razmjene. Tim činom Ugovor, koji je dokument

međunarodnoga prava, stupa na snagu te strane potpisnice postaju pravno obvezatne provesti ono što je dogovoreno.

K tome, ima se dojam da su i druge vjerske zajednice u ovome času zainteresirane da ovaj Ugovor bude ratificiran i da što prije stupi na snagu kako bi poslužio kao prethodnica te otvorio vrata i njihovim poglavarstvima za pravno rješavanje otvorenih pitanja s državnim vlastima. Tako su državi i tim zajednicama zajedničke teme npr. školstvo svih razina, humanitarne organizacije, denacionalizacija i restitucija a kod pravoslavaca vjerojatno još i potreba uređenja državnih odnosa s patrijaršijom koja ima sjedište na području drugoga javnog prava.

Dodatni protokol

Nakon što je u zgradi Predsjedništva Bosne i Hercegovine u Sarajevu 19. travnja 2006. potpisan je Temeljni ugovor između Svete Stolice i BiH kojim je određen pravni okvir odnosa između Katoličke crkve i BiH te predviđeno rješavanje raznih pitanja vezanih uz Katoličku crkvu, on je trebao biti prosljeđen prema državnom parlamentu na usvajanje kako bi se mogla izvršiti njegova ratifikacija kojom bi stupio na snagu.

Međutim, odmah nakon potpisivanja Ugovora, započeli su pritisci na domaće političare tako da je svaki postupak u pravcu ratifikacije bio zaustavljen. Za te političke snage u Ugovoru je bio sporan stavak 3 iz članka 10 koji glasi: „Bosna i Hercegovina će Katoličkoj crkvi u roku od deset godina od stupanja na snagu ovoga ugovora vratiti sva nepokretna dobra nacionalizirana ili uzeta bez odgovarajuće naknade. Za dobra koja ne bude moguće vratiti, Bosna i Hercegovina će za njih dati pravednu naknadu o čemu će se dogovoriti dotične vlasti i zakoniti naslovnici vlasništva.“

Stoga su, kako bi se uklonile zapreke procesu ratifikacije Ugovora – nakon intenzivnih pregovora između Svete Stolice, predstavnika državnih vlasti i predstavnika međunarodne zajednice – 29. rujna 2006. apostolski nuncij Alessandro D'Errico i član kolektivnoga Predsjedništva Ivo Miro Jović potpisali usuglašeni „Dodatni protokol“ glede spornoga stavka iz Ugovora.

Želeći izbjeći svaku poteškoću glede tumačenja Temelnog ugovora te osigurati točnu primjenu članka 10 stavka 3 iz toga Ugovora, ovim se Protokolom u tri točke izjavljuje sljedeće. Prvo, restitucija nekretnina ili nacionaliziranih dobara uzetih bez odgovarajuće naknade, uključujući rok njihove restitucije, bit će provedena u skladu sa zakonom kojim će se urediti materija restitucije u BiH. Drugo, radi utvrđivanja nepokretnih dobara koja treba prenijeti u crkveno vlasništvo ili srazmjerno nadoknaditi bit će ustanovljeno mješovito povjerenstvo, sastavljeno od predstavnika dviju strana. I treće, u skladu s člankom 18 Temelnog ugovora, materije koje zahtijevaju nova ili dodatna rješenja, razmatrat će se zajedničkim dogovorom posredstvom mješovitoga povjerenstva, koje će svoje prijedloge podastrijeti odnosnim vlastima na odobrenje.

Tekst ovoga dokumenta određuje također da je Protokol, sastavljen na engleskom i potpisan u dva primjerka, sastavni dio Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, da će biti ratificiran zajedno s tim Ugovorom te da će stupiti na snagu zajedno s njim.

U prigodi popisivanja "Dodatnoga protokola" Apostolski nuncij je rekao kako se Sveta Stolica sada nada da će budući parlament moći što prije započeti ratifikaciju Temelnog ugovora te da će slični ugovori moći biti sklopljeni s drugim vjerskim zajednicama. Dodao je također da Sveta Stolica želi da zakon o restituciji bude uskoro usvojen.

Zaključak

BiH je zemlja čije ukupno stanovništvo, prema podacima Agencije za statistiku, broji oko 3.832.000 stanovnika. Među njima katolici predstavljaju samo oko 12% i broje oko 460.000. Ostatak stanovništva je uglavnom pravoslavne i islamske vjere. U tako složenim vjerskim, etničkim i društvenim okolnostima Temeljni ugovor sa Svetom Stolicom, koji je važan za život Crkve u svakoj državi s kojom biva sklopljen, dobiva još veću važnost. Naime, radi se o dokumentu međunarodnoga prava koji će, nakon razmjene ratifikacijskih instrumenata, postati dodatna garancija zaštite prava ovoga dijela Katoličke crkve, a prije svega njezina apostolskoga poslanja na području BiH. K tome, nije bez važnosti ni to da on može poslužiti kao primjer koji će se slijediti, a to se već ponegdje spominje, kako bi se u narednom razdoblju uredilo odnose državnih vlasti i drugih vjerskih zajednica, odnosno poslužio kao prethodnica te otvorio vrata i njihovim poglavarstvima za pravno rješavanje otvorenih pitanja s državnim vlastima. Tako su im zajedničke teme npr. školstvo svih razina, humanitarne organizacije, denacionalizacija i restitucija a kod pravoslavaca još i autonomističke ideje koje bi, prema modelu Crne Gore, mogle dodatno problematizirati patrijaršijsku jurisdikciju. Dapače, Katoličkoj crkvi će biti vrlo drago ako tako bude jer joj je vrlo stalo do toga da svi imaju jednaka prava.

FIRMATO L'ACCORDO DI BASE TRA SANTA SEDE E BOSNIA ED ERZEGOVINA

Tomo VUKŠIĆ

Un Accordo di base tra la Santa Sede e la Bosnia ed Erzegovina, è stato firmato a Sarajevo lo scorso 19 aprile, nel primo Anniversario dell'elezione di Benedetto XVI a Sommo Pontefice. A firmare l'accordo, nel palazzo presidenziale di Sarajevo, sono stati per la Bosnia ed Erzegovina Ivo Jović, membro della Presidenza collegiale tripartita bosniaca, e per la Santa Sede dall'Arcivescovo Alessandro D'Errico, Nunzio Apostolico in Bosnia ed Erzegovina.

I lavori preparatori

Su un Accordo tra la Santa Sede e la Bosnia ed Erzegovina si era incominciato a confrontarsi nella seconda metà del 2002 ed erano state costituite due commissioni con l'incarico di preparare una bozza dell'Accordo e che prevedevano riunioni miste. Le Commissioni guidata per la parte ecclesiastica dall'allora Nunzio Apostolico, l'Arcivescovo Giuseppe Leanza, e quella governativa guidata da un rappresentante del Ministero degli esteri conclusero i lavori il 18 dicembre 2002, con una proposta comune che fu presentata alle autorità statali competenti. A quella data si sperava di poter firmare l'Accordo in occasione della visita di Giovanni Paolo II a Banja Luka del 23 giugno 2003.

Diverse forze politiche posero però ostacoli, non tanto contro il contenuto del testo proposto, quanto contro la stessa idea di qualsiasi Accordo con la Santa Sede, argomentando che si sarebbe trattato di favorire la Chiesa Cattolica in uno Stato multireligioso e multietnico, il che portò nel periodo seguente a bloccare i lavori preparatori delle due Commissioni.

Parallelamente, era in corso la preparazione della Legge sulla libertà religiosa e sullo stato giuridico delle comunità religiose in Bosnia ed Erzegovina. La circostanza, tenendo conto anche delle menzionate polemiche, consigliava di rimandare i lavori sull'Accordo con la Santa Sede fino alla promulgazione di tale legge, che entrò in vigore a metà marzo del 2004. Successivamente, da parte ecclesiastica si cercò di far capire che l'Accordo era anzitutto nell'interesse del Paese, poiché offriva a livello internazionale una immagine positiva e democratica della Bosnia ed Erzegovina, uscita da una dittatura che conculcava l'esercizio della libertà religiosa e da una guerra nella quale la diversa appartenenza religiosa era stata invocata per identificare il nemico.

L'Accordo, infatti, non solo non si oppone, ma anzi rappresenta uno sviluppo ed una ulteriore garanzia giuridica rispetto alla Legge sulle Comunità Religiose, mediante la quale la Bosnia ed Erzegovina si è impegnata a riconoscere e a rispettare la libertà religiosa di ogni singolo cittadino ed il principio di uguaglianza davanti alla legge delle tre Confessioni religiose costitutive del Paese, l'Islam, l'Ortodossia e il Cattolicesimo. Neppure il principio di uguaglianza si oppone all'Accordo, perché esso impone un trattamento giuridico differenziato nel caso di fattispecie giuridiche differenti.

Va aggiunto, che l'autorità alla quale fa capo la Chiesa Cattolica è anche un soggetto di diritto internazionale, cioè la Santa Sede, per cui il rapporto bilaterale si deve

esprimere anche sulla forma dell'Accordo internazionale. Tale ragione, e la necessità di stabilire il quadro giuridico adatto per il reale esercizio dei diritti dei propri cittadini nell'ambito religioso, hanno infatti portato molti Paesi, nei quali la questione religiosa si è normalizzata, a firmare simili Accordi con la Santa Sede.

Nei primi mesi del 2005 fu riattivata la parte governativa della Commissione mista, che, a metà febbraio del 2006, propose al Consiglio dei Ministri una sua proposta dell'Accordo, molto simile a quella del 2002. Essa fu accettata dal Consiglio dei Ministri il 21 febbraio, e due giorni dopo anche dalla Presidenza collegiale. Una volta approvata dalle autorità civili, la proposta dell'Accordo fu presentata ufficialmente al nuovo Nunzio Apostolico, l'Arcivescovo Alessandro D'Errico.

Inizialmente si pensava ad un testo in quattro versioni autentiche (italiana, croata, bosniaca e serba). Nella fase finale delle trattative, però, per evitare in futuro eventuali problemi d'interpretazione, fu accettata la proposta della Santa Sede che il testo autentico dell'Accordo fosse in una sola lingua, l'inglese, secondo la possibilità offerta dalla legge bosniaca sulla procedura di stipulazione e d'adempimento dei Trattati internazionali.

Il richiamo ai principi

Nella parte introduttiva dell'Accordo, composto da un preambolo e da 19 articoli, si precisa che la Santa Sede e la Bosnia ed Erzegovina hanno stabilito di comune accordo questo Trattato con l'intenzione di stabilire il quadro giuridico delle relazioni. La Bosnia ed Erzegovina l'ha firmato facendo riferimento ai suoi principi costituzionali e la Santa Sede ai documenti del Concilio Vaticano II e alle norme del diritto canonico.

Le parti contraenti tengono presente il plurisecolare radicamento della Chiesa Cattolica in Bosnia ed Erzegovina e il suo ruolo attuale nel campo sociale, culturale e pedagogico, e si richiamano ai principi internazionalmente riconosciuti sulla distinzione fra religione e Stato e sulla libertà di religione. All'articolo 1 la Bosnia ed Erzegovina e la Santa Sede riaffermano che lo Stato e la Chiesa Cattolica sono, ciascuno nel proprio ordine, indipendenti e autonomi, e s'impegnano al pieno rispetto di tale principio nei loro rapporti, e alla reciproca collaborazione per lo sviluppo integrale, spirituale e materiale dell'uomo e per la promozione del bene comune.

La personalità giuridica

La Bosnia ed Erzegovina riconosce la personalità giuridica pubblica della Chiesa Cattolica e di tutte le istituzioni ecclesiastiche che hanno tale personalità giuridica in conformità alle norme del diritto canonico. L'autorità ecclesiastica competente può erigere, modificare, abolire o riconoscere le persone giuridiche ecclesiastiche, secondo le norme del diritto canonico. Essa soltanto ne informa il competente organo dell'amministrazione civile, per la relativa registrazione, secondo le apposite norme civili (art. 2). Le norme civili che regolano questa materia a livello locale, sono in vigore dal 2004: la Legge sulla libertà religiosa e sullo stato giuridico delle comunità religiose e il Regolamento sulla registrazione.

Alla Chiesa e alle sue persone giuridiche e fisiche è garantita la libertà di comunicare e di mantenere contatti con la Santa Sede, con le Conferenze Episcopali di altri Paesi, come pure con le Chiese particolari, istituzioni e persone sia all'interno della Bosnia ed Erzegovina sia all'estero (art. 3).

Il libero esercizio della missione apostolica

L'articolo 4, richiamandosi al rispetto del diritto alla libertà di religione, riconosce alla Chiesa Cattolica e alle sue comunità di qualsiasi rito il libero esercizio della missione apostolica, in particolare per quanto riguarda il culto divino, il governo, l'insegnamento. Per quanto riguarda, invece, l'attività delle associazioni dei fedeli cattolici, a questi è riconosciuto il diritto di riunirsi, in conformità alle norme canoniche, secondo gli scopi propri della Chiesa. Sono contemplati anche gli effetti civili delle attività di tali associazioni, che saranno regolati in conformità alle norme legali della Bosnia ed Erzegovina. Ai cattolici e alle loro associazioni ed istituzioni è garantita la piena libertà di azione e di attività pubblica, sia verbalmente sia per iscritto (articoli 4 e 13).

È diritto esclusivo della competente autorità ecclesiastica regolare liberamente l'ordinamento ecclesiastico proprio, erigere, mutare e sopprimere Province ecclesiastiche, Arcidiocesi, Diocesi, Amministrazioni apostoliche, Prelature territoriali, Abbazie territoriali, Prelature personali, Parrocchie, Istituti di vita consacrata e Società di vita apostolica, e altre persone giuridiche ecclesiastiche (art. 5).

Alla Chiesa Cattolica spettano tutte le nomine ecclesiastiche ed il conferimento degli uffici ecclesiastici, in conformità al diritto canonico. In particolare, nomine, trasferimenti e rimozione dei Vescovi competono esclusivamente alla Santa Sede (art. 6).

La libertà di culto

Nell'articolo 7, la Bosnia ed Erzegovina garantisce alla Chiesa Cattolica la libertà di esercitare il culto, l'inviolabilità dei luoghi di culto, chiese, cappelle e rispettivi annessi che, solo per motivi gravi e con l'esplicito accordo dell'autorità ecclesiastica, si possono destinare ad altra finalità. Nei luoghi menzionati la competente autorità civile non può prendere provvedimenti di sicurezza senza previa autorizzazione dell'autorità ecclesiastica competente, a meno che ciò fosse urgente per la difesa della vita e della salute o per salvare dei beni di particolare valore artistico o storico. Nel caso dell'esercizio del culto pubblico fuori dei luoghi di culto, come nel caso di processioni, pellegrinaggi o altri atti, le autorità ecclesiastiche ne informeranno le competenti autorità civili, che hanno l'obbligo di garantire l'ordine pubblico e la sicurezza.

Le autorità giudiziarie civili, in caso di istruttorie riguardanti ecclesiastici per eventuali reati contemplati dal codice penale, dovranno informarne in anticipo le autorità ecclesiastiche competenti; in ogni caso il segreto confessionale è inviolabile (art. 8).

L'Accordo prevede poi che saranno regolati con una legge ordinaria della Bosnia ed Erzegovina, come giorni liberi dal lavoro per i cattolici in tutto il Paese, le domeniche e i seguenti giorni festivi: l'Epifania del Signore, Corpus Domini, l'Assunzione della Beata Vergine Maria, Tutti i Santi e il Natale del Signore. Eventuali modifiche dei giorni festivi si potranno fare, qualora se ne presenti la necessità, soltanto di comune accordo (art. 9).

I beni temporali della Chiesa

Per quanto riguarda i beni temporali della Chiesa (art. 10), alle persone giuridiche ecclesiastiche è assicurato il diritto di acquistare, possedere, usufruire o alienare beni mobili e immobili, così come acquisire ed alienare diritti patrimoniali, secondo le

norme canoniche e quelle della legislazione della Bosnia ed Erzegovina. Esse possono istituire fondazioni le cui attività, per quanto riguarda gli effetti civili, saranno regolate secondo le norme legali della Bosnia ed Erzegovina. Riguardo, invece, ai beni a suo tempo sottratti alla Chiesa dal regime comunista, la Bosnia ed Erzegovina si obbliga a restituire alla Chiesa, entro dieci anni dall'entrata in vigore dell'Accordo, tutti i beni immobili nazionalizzati o presi senza ricompensamento adeguato. Per i beni che non potranno essere restituiti, la Bosnia ed Erzegovina assume l'obbligo di dare un compenso giusto, concordato tra le autorità ed i legittimi titolari delle proprietà.

In proposito, occorre però aggiungere che in Bosnia ed Erzegovina non è stata ancora varata una legge sulla restituzione. Di una simile iniziativa legislativa si parla da molti anni ed è stata anzi più volte proposta, ma è stata poi sempre ritirata durante l'iter parlamentare. Nell'ultimo periodo, peraltro, una Commissione governativa è stata incaricata di preparare una nuova bozza di legge, ma la sorte di tale legge è ancora da verificare.

Notevole importanza ha anche quanto disciplinato nell'articolo 11 dell'Accordo, quello che regola la questione della costruzione dei luoghi di culto. Vi si assicura, infatti, alla Chiesa Cattolica il diritto di costruire chiese e edifici ecclesiastici e di ampliare o modificare quelli già esistenti, secondo le leggi vigenti nella Bosnia ed Erzegovina. Nell'articolo si dice che il Vescovo diocesano decide sulla necessità di costruire edifici ecclesiastici nel territorio della propria Diocesi, a norma del diritto canonico, e ne propone il luogo. Le autorità competenti governative lo accetteranno, a meno che non vi siano ragioni obiettive contrarie, e non prenderanno in considerazione domande per la costruzione di edifici ecclesiastici cattolici prive di approvazione scritta del Vescovo.

Per le attività di evangelizzazione è molto importante che alla Chiesa siano garantite la libertà di possedere, stampare, pubblicare e divulgare libri, giornali, riviste, oltre che materiale audiovisivo, come pure qualsiasi altra attività connessa con la sua missione, il diritto di istituire e di gestire in proprio emittenti radiofoniche e televisive. Di conseguenza, l'articolo 12 dell'Accordo stabilisce, in conformità alle leggi statali, il diritto di accesso della Chiesa Cattolica a tutti i mezzi di comunicazione, tra i quali vengono appunto specificati, giornali, radio, televisione e internet.

Le istituzioni educative, caritative e di assistenza

È importantissima la disposizione dell'articolo 14, secondo la quale la Chiesa ha il diritto di erigere istituzioni educative di qualunque grado e di gestirle secondo le proprie norme, nel rispetto delle disposizioni legali della Bosnia ed Erzegovina, le cui autorità riserveranno a tali istituzioni gli stessi diritti garantiti a quelle statali (compresi il trattamento finanziario e il riconoscimento dei titoli scolastici e diplomi universitari conseguiti). Agli alunni ed agli studenti di queste istituzioni educative sono garantiti gli stessi diritti degli alunni e degli studenti delle istituzioni educative statali del corrispondente grado. Tale regola vale anche per il personale docente e non docente di tali istituti.

Alla Chiesa Cattolica è riconosciuto e garantito il diritto (art. 15) alla cura pastorale dei fedeli cattolici membri delle forze armate e delle forze dell'ordine pubblico, come pure di quanti soggiornano negli istituti penitenziari, negli ospedali, negli orfanotrofi ed in ogni istituto di assistenza medica e sociale di carattere pubblico o privato. L'attività pastorale in tali settori verrà regolata con appropriati Accordi tra le competenti autorità ecclesiastiche e civili.

Rilievo consistente ha anche quanto disciplinato dall'articolo 16 dell'Accordo nel quale, alla luce del principio della libertà di religione, si riconosce il diritto fondamentale dei genitori all'educazione religiosa dei figli e si garantisce — nel quadro del programma scolastico e in conformità con la volontà dei genitori o dei tutori — l'insegnamento della religione cattolica in tutte le scuole pubbliche, elementari, medie e superiori e nei centri prescolastici, come materia obbligatoria per quanti la scelgono, con le medesime condizioni delle altre materie obbligatorie.

L'accordo stabilisce esplicitamente che in collaborazione con le competenti autorità della Chiesa, le autorità scolastiche daranno la possibilità ai genitori ed agli alunni maggiorenni di avvalersi liberamente di tale insegnamento al momento dell'iscrizione all'anno scolastico, di modo che la loro decisione non susciti alcuna forma di discriminazione nel campo dell'attività scolastica.

I programmi ed i contenuti dell'insegnamento della religione cattolica, i libri di testo e il materiale didattico devono essere preparati e approvati dalla Conferenza Episcopale della Bosnia ed Erzegovina. Le modalità di svolgimento dell'insegnamento della religione cattolica saranno oggetto di particolare intesa tra le competenti autorità statali e la stessa Conferenza episcopale.

L'insegnamento della religione cattolica sarà impartito da insegnanti qualificati, inseriti a tutti gli effetti nel corpo docente delle istituzioni educative, con il mandato canonico del Vescovo diocesano del luogo, e in possesso dei requisiti contemplati per il determinato grado di scuola dalle leggi vigenti della Bosnia ed Erzegovina, attenendosi a tutti i diritti e doveri derivanti. In caso di ritiro del mandato canonico da parte del Vescovo diocesano, l'insegnante non potrà continuare l'insegnamento della religione cattolica.

All'articolo 17, l'Accordo riconosce anche la libertà della Chiesa di organizzare istituzioni intese ad assicurare attività caritative ed assistenza sociale, conformi alle rispettive norme civili. Queste istituzioni, come pure quelle che dipendono dalla Chiesa a scopo assistenziale e caritativo, si regolano in conformità ai propri statuti e godono degli stessi diritti e privilegi e dello stesso trattamento delle istituzioni statali fondate per le stesse finalità. Per quanto riguarda gli effetti civili, queste istituzioni si regoleranno secondo le norme legali bosniache e la Chiesa e lo Stato si accorderanno sulla mutua collaborazione delle proprie istituzioni di questo tipo.

Le eventuali difficoltà e la ratifica

L'articolo 18 stabilisce che nel caso di dubbi o difficoltà che potrebbero sorgere nell'interpretazione e nell'applicazione delle disposizioni dell'Accordo, la Bosnia ed Erzegovina e la Santa Sede li risolveranno di comune intesa per via diplomatica. L'articolo aggiunge che le materie di comune interesse che richiederanno soluzioni nuove o supplementari, saranno trattate da un'apposita Commissione mista, composta da rappresentanti delle due parti, la quale sottoporrà le sue proposte all'approvazione delle rispettive autorità.

L'articolo 19, infine, dispone che l'Accordo, redatto in lingua inglese, sarà ratificato secondo le norme procedurali proprie delle alte parti contraenti ed entrerà in vigore al momento dello scambio degli strumenti di ratifica. Infine, si dispone che sarà dato inizio ai relativi negoziati nel caso che una delle alte parti contraenti consideri che siano radicalmente mutate le circostanze nelle quali si è stipulato l'Accordo.

Conclusione

La Bosnia ed Erzegovina è un Paese con una popolazione, secondo le stime dell'Agenzia nazionale di statistica, di circa 3.832.000 abitanti. Tra questi, i cattolici sono circa 460.000 e rappresentano dunque circa il 12 per cento della popolazione, che per il resto è di religione islamica ed ortodossa.

Proprio in base a tali circostanze complesse in senso religioso, etnico e sociale, l'Accordo di base tra Bosnia ed Erzegovina e Santa Sede, importante per la vita della Chiesa come quelli simili stipulati in ogni altro Stato, acquisisce una importanza peculiare e ancora maggiore. Si tratta infatti di uno strumento di diritto internazionale che, una volta ratificato, si trasformerà in una ulteriore garanzia della tutela dei diritti della Chiesa universale e locale, e della sua missione apostolica. Né di minore importanza, inoltre, è il fatto che l'Accordo potrà servire da modello per la regolazione dei rapporti tra la struttura statale della Bosnia ed Erzegovina e le altre comunità religiose.

FIRMATO „IL PROTOCOLLO ADDIZIONALE“ ALL'ACCORDO DI BASE TRA LA SANTA SEDE E LA BOSNIA ED ERZEGOVINA

Tomo VUKŠIĆ

Nel palazzo della Presidenza della Bosnia ed Erzegovina a Sarajevo, il 19 aprile 2006 fu firmato l'Accordo di Base tra la Santa Sede e la Bosnia ed Erzegovina, con cui si stabiliva il quadro giuridico delle relazioni tra la Chiesa cattolica e la Bosnia ed Erzegovina e si prevedeva la soluzione di diverse questioni legate alla Chiesa cattolica. Dopo la firma, l'Accordo doveva essere inviato al Parlamento perché fosse accettato per poter iniziare il processo di ratifica, con cui sarebbe entrato in vigore.

Subito dopo la firma, però, incominciarono pressioni verso i politici locali, così che ogni processo indirizzato verso la ratifica era bloccato. Per queste forze politiche, era controverso il comma 3 dell'articolo 10 nell'Accordo in cui si diceva: "La Bosnia ed Erzegovina restituirà alla Chiesa Cattolica entro dieci anni dall'entrata in vigore di questo Accordo tutti i beni immobili nazionalizzati o presi senza ricompensamento adeguato. Per i beni che non potranno essere restituiti, la Bosnia ed Erzegovina darà un compenso giusto, accordato tra le autorità ed i legittimi titolari delle proprietà."

Per rimuovere ogni ostacolo al processo di ratifica dell'Accordo - dopo intense trattative tra la Santa Sede, i rappresentanti delle autorità statali e l'Ufficio dell'Alto Rappresentante - il 29 settembre 2006 il Nunzio Apostolico Alessandro D'Errico e il membro della Presidenza collegiale Ivo Miro Jović hanno firmato un "Protocollo addizionale" in merito al comma controverso dell'Accordo.

Desiderando evitare ogni difficoltà d'interpretazione circa l'Accordo di Base ed assicurare la corretta applicazione dell'articolo 10 comma 3 del medesimo Accordo, con questo Protocollo in tre punti si dichiara il seguente. Primo, la restituzione degli immobili o dei beni nazionalizzati presi senza un adeguato compenso, incluso il periodo della loro restituzione, sarà eseguita in conformità alla legge con cui si regolerà la materia della restituzione in Bosnia ed Erzegovina. Secondo, per l'identificazione dei beni immobili da trasferire in proprietà ecclesiastica o da compensare adeguatamente, sarà stabilita una Commissione Mista, composta di rappresentanti delle due parti. Terzo, in conformità all'articolo 18 dell'Accordo di

Base, materie che richiedono soluzioni nuove o supplementari saranno trattate di comune accordo attraverso la Commissione Mista, che sottoporrà le sue proposte per la decisione alle rispettive autorità.

Il testo di questo documento stabilisce anche che il Protocollo, redatto in lingua inglese e firmato in due esemplari, fa parte integrante dell'Accordo di Base tra la Santa Sede e la Bosnia ed Erzegovina, sarà ratificato insieme all'Accordo, ed entrerà in vigore insieme con esso.

Il Nunzio Apostolico ha detto che ora la Santa Sede spera che il prossimo Parlamento possa procedere al più presto alla ratifica dell'Accordo di Base, e che simili Accordi possano essere stipulati anche con le altre denominazioni religiose. Egli ha aggiunto che la Santa Sede auspica che la legge sulla restituzione possa essere approvata in tempi brevi.